

EDUCAȚIE ȘI APĂRARE NAȚIONALĂ

EDUCATION AND NATIONAL DEFENSE

Conf.univ.dr. Ina Raluca TOMESCU¹

Abstract. ROMANIA DEFENDS ITS CORE VALUES, INTERESTS AND SYMBOLS, NATIONAL ASSETS AND NATURAL RESOURCES, AS WELL AS ITS INSTITUTIONS. PRIORITY MUST BE GIVEN TO EDUCATION AND HEALTHCARE, TO HERITAGE AND ENVIRONMENT PROTECTION, AS WELL AS TO SUPPORT OF AREAS OF EXCELLENCE.

Key words: EDUCATION, DEFENSE, NATIONAL SECURITY, POWER.

Problema securității este una ce dobândește tot mai multe dimensiuni: dimensiunea economică, dimensiunea socio-profesională, dimensiunea educației, dimensiunea protecției sociale și sănătății².

Categoria securității naționale reprezintă noțiunea de bază ce desemnează esența, nucleul diverselor tipuri de siguranță. Ea poate fi interpretată drept capacitate a comunității teritoriale de stat de a satisface, în pofida existenței pericolelor obiective, acele cerințe care sunt necesare pentru autoprezervarea acesteia. În același timp, securitatea națională sau securitatea țării e legată nemijlocit de aspectele economice, politice, tehnico-științifice, demografice ale dezvoltării societății, de starea de dezvoltare a culturii medicale, a instruirii și educației etc.

Strategia națională de apărare a României reflectă necesitatea promovării unui concept de securitate națională extinsă - fundamentat pe democrația constituțională și respectul mutual dintre cetățeni și stat - care vizează interesele care converg spre asigurarea securității naționale, manifestate în următoarele domenii: apărare (înțeleasă în dubla calitate normativă, de apărare națională și apărare colectivă), ordine publică, activitatea de informații, contrainformații și de securitate, educație, sănătate, economic, energetic, financiar, mediu, infrastructuri critice. Strategia are o abordare integratoare și multidimensională, în care dimensiunea de apărare se îmbină și echilibrează reciproc cu o serie de alte dimensiuni - ordine publică; activitatea de informații, contrainformații și de securitate; diplomația; managementul situațiilor de criză; educația, sănătatea și demografia.

Progresul, prosperitatea și securitatea națională a României sunt într-o relație directă cu capitalul uman al țării. Valorificarea potențialului uman reprezintă esența dezvoltării societății astfel încât să se poată atinge dezvoltarea unei economii de piață competitive, creșterea bunăstării cetățenilor și un nivel de trai ridicat.

La baza clădirii unei societăți puternice stă populația³. Iar clădirea unei societăți puternice se face doar prin educație. O societate construită pe valori, competențe, patriotism, integritate și viziune strategică este o societate care poate garanta statul de drept, siguranța și securitatea națională. O populație educată, care are o cultură de securitate, nu va fi niciodată ușor de manipulat,

¹ Universitatea "Constantin Brâncuși" din Târgu Jiu

² Adrian Gorun, *Geopolitică, Geostrategie, Globalizare*, Ed. Academica Brâncuși, Târgu-Jiu, 2010, p. 172.

³ Laura Magdalena Trocan, *Dreptul internațional public*, Editura C. H. Beck, București, 2014, p.145.

nu va închide ochii la derapajele statului de drept și își va exercita drepturile și responsabilitățile ce-i revin din statutul de cetățean al statului Român⁴.

Securitatea națională și nivelul educației sunt într-o relație directă. Astăzi, puterea unui stat este dată de întreaga sa structură, nu doar de dimensiunea militară. Într-un proces profund de globalizare, societățile cu un nivel de educație ridicat creează state puternice. Nu întâmplător, Joseph S. Nye, unul dintre cei mai renumiți teoreticieni contemporani ai Relațiilor Internaționale, Profesor la Universitatea Harvard, în lucrarea *Viitorul puterii*, schimbă paradigma de gândire a relațiilor internaționale introducând un concept nou – „smart power”⁵, care se compune din „hard power” și „soft power”. În lucrarea amintită, autorul face o amplă analiză conceptuală a celor trei tipuri principale de putere: militară, economică și soft. Primele două tipuri constituie așa numita putere hard. Delimitarea conceptuală între putere hard și soft constă în faptul că aceasta din urmă nu conține un element coercitiv care să determine oponentul să își împărtășească preferințele.

Ceea ce ne interesează în mod special este conceptul de soft power care spune că puterea unui stat constă în abilitatea acestuia de a-i influența pe ceilalți actori fără a folosi forța. Promovarea valorilor astfel încât să devină atractive pentru ceilalți reprezintă o armă mai puternică în multe cazuri decât cea militară. Astfel, observăm că teoreticianul a încadrat valorile universităților americane în categoria U.S. soft power argumentând că „seducția este mult mai eficientă decât coerciția, iar promovarea unor valori seducătoare precum democrația sau drepturile omului reprezintă instrumente eficiente și puțin costisitoare.”⁶

Potrivit Strategiei de Securitate a României, „*securitatea și prosperitatea sunt termenii inseparabili ai aceleiași ecuații – progresul, prosperitatea și securitatea națională ale României nu pot fi decât rezultanta majoră a unui proces complex de promovare și garantare a valorilor și intereselor naționale.*”. Astfel, principalele interese de securitate sunt identificate ca fiind: „integrarea deplină în Uniunea Europeană și asumarea responsabilă a calității de membru al Alianței Nord-Atlantice; menținerea integrității, unității, suveranității, independenței și indivizibilității statului român; dezvoltarea unei economii de piață competitive, dinamice și performante; modernizarea radicală a sistemului de educație și valorificarea eficientă a potențialului uman, științific și tehnologic; creșterea bunăstării cetățenilor, a nivelului de trai și de sănătate a populației; afirmarea și protejarea culturii, identității naționale și vieri spirituale, în contextul participării active la construcția identității europene”⁷.

O stat puternic înseamnă în primul rând un stat care asigură securitatea cetățenilor săi oriunde s-ar afla ei. Această declarație include o multitudine de aspecte. A asigura securitatea cetățenilor începe cu a-i respecta la ei acasă, a le proteja drepturile și libertățile în țară și în străinătate, a pune efectiv instituțiile în serviciul cetățeanului, așa cum le este menirea, și continuă cu o dimensiune cât se poate de practică - a le oferi securitate în comunitățile lor, precum și garanții juridice și protecție diplomatică în afara granițelor.

Educația este o investiție rentabilă pe termen lung, o investiție certă de care depinde viitorul oricărei națiuni⁸. Statele care au atins stadiul modernității reprezintă repere pentru cele în curs de

⁴ Laura Magdalena Trocan, *The citizen rights and liberties within the constitutional evolution of Romania*, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu, Seria Litere și Științe Sociale, nr. 4, 2013, pp. 46-50.

⁵ Joseph S. Nye, *Viitorul puterii*, Ed. Polirom, Iași, 2012, p. 179.

⁶ Iulian Toader, *Conceptul de putere și Relațiile Internaționale în secolul XXI*, Sfera Politicii, volumul XXII, nr. 177/2014, p. 119.

⁷ *Strategia de Securitate Națională a României*, 2006, p. 6.

⁸ Adrian Gorun, *Studiu sociologic asupra Legii nr. 1/2011. Educația și comunitatea*, Ed. Didactică și pedagogică, București, 2013, Horațiu Tiberiu Gorun, Adrian Gorun, *O istorie recentă a capitalului social. Marea Ruptură și noua matrice existențială*, Ed. Didactică și pedagogică, București, 2012.

modernizare, ceea ce face ca, în multe situații, să se impună – prin politici de guvernare – o rată înaltă a modernizării. dar, odată cu Marea Ruptură, de care vorbește Fr. Fukuyama, multe fenomene și procese scapă de sub control chiar în statele modernizate, acestea devenind exportatoare nu doar de civilizație, ci și de efecte nefaste ale societății consumeriste. Actorii tradiționali ai educației și-au pierdut treptat pozițiile de actori principali, rând pe rând, biserica, familia, chiar școala pierzând monopolul deținut în formarea zecilor de generații⁹.

Observăm că progresul, prosperitatea și securitatea națională a României sunt într-o relație directă cu capitalul uman al țării. Valorificarea potențialului uman reprezintă, în opinia mea, esența dezvoltării societății astfel încât poți atinge dezvoltarea unei economii de piață competitive, creșterea bunăstării cetățenilor și un nivel de trai ridicat. Efectele sistemului de educație au implicații asupra întregii societăți, făcând indiscutabil subiectul unei strategii de securitate în acest moment al istoriei.

După cum vedem și în Strategia de securitate, „*dezvoltarea economică accelerată – ca premisa a bunăstării și securității – depinde în mod hotărâtor de gradul de competitivitate a națiunii.*” Competitivitatea națiunii este o consecință a gradului de educație al populației. Una dintre cele mai importante resurse ale unei țări este însăși populația acesteia. Investițiile în domeniul educației, cercetării și dezvoltării asigură pe de o parte o forță de muncă bine pregătită și flexibilă, iar pe de altă parte succesul integrării europene și al valorificării oportunităților oferite de globalizare având capacitățile necesare unei lumi aflate într-o permanentă schimbare¹⁰.

Capitolul nouă al Strategiei Naționale de Securitate acordă o atenție sporită domeniului educațional aducând în discuție mai multe elemente precum¹¹:

- Dezvoltarea economică a țării depinde în mod categoric de gradul de competitivitate a națiunii¹²;
- Asigurarea accesului la educație a tuturor cetățenilor, atât din mediu urban, cât și din cel rural;
- Educație de calitate pe tot parcursul vieții;
- Compatibilizarea cu sistemele europene de educație și formare profesională;
- Modernizarea rapidă a învățământului public și consolidarea instituțiilor private de învățământ;
- Susținerea, în maniera integrată, a educației, cercetării și inovării;
- Facilitarea accesului mediului privat la rezultatele cercetării-dezvoltării.

Observăm astfel, încă o dată, interdependența dintre două domenii esențiale asigurării securității unei țări – domeniul educațional și domeniul economic.

Trecând în revista instituțiile care au responsabilități în domeniul securității naționale, Capitolul zece al Strategiei amintite, intitulat *Modernizarea instituțiilor care au responsabilități în domeniul securității naționale*, menționează o nouă dimensiune esențială a procesului educațional – „*modernizarea și diversificarea programelor de pregătire și dezvoltarea cercetării având ca obiectiv securitatea națională.*”

⁹ Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, *O nouă paradigmă a educației? Construcții normative după 1989*, Ed. Pro Universitaria, București, 2014, p. 177.

¹⁰ Laura Magdalena Trocan, *Scurta prezentare a Organizației Mondiale a Comerțului și a rolului său în relațiile economice internaționale*, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu, Seria Științe Juridice, nr. 3/2010, pp. 89-90.

¹¹ Ioana Roxana Dumitriu, *Influența educației asupra securității naționale*, Centrul de strategii avansate, București, 2014.

¹² Competitivitatea, potrivit Strategiei Naționale de Securitate este dată de o societate bine educată, orientată spre cunoaștere, capabilă să valorifice optim resursele de inteligență și creativitate.

Un aspect deosebit de important, menționat în cadrul strategiei, este acela de a dezvolta un tip de educație complex, îndreptat către nevoile reale ale societății românești. Este menționată necesitatea de a crea personal care să beneficieze de un grad ridicat de expertiză pentru realizarea unui control democratic asupra instituțiilor¹³, personal capabil să facă planificare și evaluare a politicii de securitate, oameni capabili să elaboreze și implementeze noi concepții privind rolul politicii de apărare în cadrul politicii de securitate pentru a face față noilor provocări.

Strategia națională de apărare din 2010, instrument prin intermediul căruia, plecând de la nevoia apărării țării, a intereselor, valorilor și obiectivelor naționale de securitate se gestionează riscurile, amenințările și vulnerabilitățile, consideră dimensiunea intelectuală, educațională și culturală a securității naționale una din direcțiile de acțiune în privința asigurării apărării României, considerând că apărarea țării și realizarea stării de securitate națională presupun, în primul rând un demers intelectual creativ, fiind importante educația, cercetarea și cultura de securitate¹⁴.

Educația este primul pilon, care permite apărării naționale și sectorului de securitate să se adapteze pentru a răspunde noilor provocări, ceea ce ar presupune o nouă calitate a învățământului militar, de ordine publică și de informații, o deplină compatibilizare cu programele de învățământ cu cele din statele NATO și UE.

Al doilea pilon este reprezentat de cercetarea științifică, demers necesar pentru înțelegerea naturii amenințărilor actuale, prin studierea implicațiilor acestora, înțelegere ce trebuie transferată instituțiilor statului într-un mod care să le permită dezvoltarea unor politici adecvate.

Cel de-al treilea pilon este cultura de securitate, respectiv acele valori, norme, atitudini sau acțiuni care determină înțelegerea și asimilarea conceptului de securitate și a celorlalte concepte derivate: securitate națională, securitate internațională¹⁵, securitate colectivă, insecuritate, securitate cooperativă, politica de securitate. Dezvoltarea învățământului de științe sociale – în special științe politice, relații internaționale și studii de securitate – a condus la democratizarea și domeniului apărării și securității naționale, ceea ce a condus la un număr tot mai mare de absolvenți specializați în aceste domenii, astfel încât expertiza nu mai este apanajul statului, conducând la un efect pozitiv asupra dialogului dintre stat și societatea civilă, contribuind la creșterea calității actului de guvernare în sfera apărării și securității naționale.

Actualele provocări la adresa securității României reclamă dezvoltarea unui sistem intelectual creativ, fiind importante educația, sănătatea și factorul social. Direcțiile de acțiune în aceste domenii vor viza cu prioritate¹⁶:

- conturarea unui amplu proiect național de educație, care să asigure mecanisme de planificare pe programe, proiecte și performanță;
- stimularea cercetării științifice, în corelație cu sistemul de educație, ca demers esențial pentru înțelegerea naturii amenințărilor și provocărilor actuale;

¹³ Sorin Purec, *Democracy in postmodernism*, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letters and Social Sciences Series, Issue 3/2009.

¹⁴ *Strategia națională de apărare – Pentru o Românie care garantează securitatea și prosperitatea generațiilor viitoare*, București, 2010, p. 29.

¹⁵ Laura Magdalena Trocan, *The evolution of the principle of non-recurrence to force and to the threat with force in international relationships*, The Proceedings of the 18-th International Conference The Knowledge-Based Organization - KBO 2012, organized by the „Nicolae Bălcescu” Land Forces Academy in 14-16 June 2012, Economic, Social and Administrative Approaches to the Knowledge – based organization, conference proceedings 2, „Nicolae Bălcescu” Land Forces Academy Publishing House, Sibiu, 2012, pp.840-850.

¹⁶ *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015 - 2019 - O Românie puternică în Europa și în lume*, București, 2015, pp. 21-22.

- dezvoltarea culturii de securitate, inclusiv prin educație continuă, care să promoveze valorile, normele, atitudinile sau acțiunile care să permită asimilarea conceptului de securitate națională;
- creșterea capacității de reacție a sistemului de sănătate publică în cazul apariției unor pandemii sau situații de urgență;
- modelarea sistemului de sănătate prin situarea pacientului/cetățeanului în centrul acestui sistem;
- corelarea politicilor privind piața muncii cu cele din educație și sănătate în vederea sprijinirii proceselor de dezvoltare durabilă;
- adoptarea unor măsuri coerente care să vizeze diminuarea gradului de deteriorare a situației demografice și reducerea disparităților de dezvoltare la nivel teritorial.

Educația este arma cea mai puternică pe care o putem folosi pentru a schimba lumea. Educația e o „armă”, deci are putere. Putem folosi puterea educației, după cum putem folosi puterea justiției, a politicului, a informației, a elaborării de legi pentru a schimba o lume sau o ordine socială cu alta.

Bibliografie

1. Adrian Gorun, *Geopolitică, Geostrategie, Globalizare*, Ed. Academica Brâncuși, Târgu-Jiu, 2010, p. 172.
2. Laura Magdalena Trocan, *Dreptul internațional public*, Editura C. H. Beck, București, 2014, p.145
3. Laura Magdalena Trocan, *The citizen rights and liberties within the constitutional evolution of Romania*, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu, Seria Litere și Științe Sociale, nr. 4, 2013, pp. 46-50.
4. Joseph S. Nye, *Viitorul puterii*, Ed. Polirom, Iași, 2012, p. 179.
5. Iulian Toader, *Conceptul de putere și Relațiile Internaționale în secolul XXI*, Sfera Politicii, volumul XXII, nr. 177/2014, p. 119.
6. *Strategia de Securitate Națională a României*, 2006, p. 6.
7. Adrian Gorun, *Studiu sociologic asupra Legii nr. 1/201. Educația și comunitatea*, Ed. Didactică și pedagogică, București, 2013,
8. Horațiu Tiberiu Gorun, Adrian Gorun, *O istorie recentă a capitalului social. Marea Ruptură și noua matrice existențială*, Ed. Didactică și pedagogică, București, 2012
9. Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, *O nouă paradigmă a educației? Construcții normative după 1989*, Ed. Pro Universitaria, București, 2014, p. 177.
10. Laura Magdalena Trocan, *Scurta prezentare a Organizației Mondiale a Comerțului și a rolului său în relațiile economice internaționale*, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu, Seria Științe Juridice, nr. 3/2010, pp. 89-90.
11. Ioana Roxana Dumitriu, *Influenta educației asupra securității naționale*, Centrul de strategii avansate, București, 2014.
12. Sorin Purec, *Democracy in postmodernism*, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letters and Social Sciences Series, Issue 3/2009.
13. *Strategia națională de apărare – Pentru o Românie care garantează securitatea și prosperitatea generațiilor viitoare*, București, 2010, p. 29.

14. Laura Magdalena Trocan, *The evolution of the principle of non-recurrence to force and to the threat with force in international relationships*, The Proceedings of the 18-th International Conference The Knowledge-Based Organization - KBO 2012, organized by the „Nicolae Bălcescu” Land Forces Academy in 14-16 June 2012, Economic, Social and Administrative Approaches to the Knowledge – based organization, conference proceedings 2, „Nicolae Bălcescu” Land Forces Academy Publishing House, Sibiu, 2012, pp.840-850.
15. *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015 - 2019 - O Românie puternică în Europa și în lume*, București, 2015, pp. 21-22.